

Neplatená reprodukčná práca 1

Anotácia: Značná časť práce, ktorú ľudia vykonávajú, nie je dostatočne viditeľná a oceňovaná. Ide najmä o takzvanú reprodukčnú prácu, ktorá sa týka starostlivosti o deti, rodinu a domácnosť. Prostredníctvom tejto práce sa udržuje a reprodukuje spoločnosť, pracovná sila či kultúra. Bez tejto práce by spoločnosť nemohla fungovať. Často je však neplatená a zväčša ju vykonávajú ženy, čo je dôsledkom rodových stereotypov a rodovej delby práce v spoločnosti. Problém neplatenej reprodukčnej práce sa bezprostredne týka života mladých ľudí, preto by sa mal reflektovať aj v rámci vyučovacieho procesu.

Ciele: Žiaci a žiačky budú vedieť

- identifikovať prácu a činnosti, ktoré patria do neplatenej reprodukčnej práce,
- chápať nespravodlivosť rozdelenia neplatenej reprodukčnej práce.

Odporúčaný vek: 15 – 19 rokov (SŠ)

Odporúčaný predmet: občianska náuka, etická výchova

Dĺžka: 45 minút

Pomôcky: papier alebo zošit, písacie potreby, tabuľa alebo flipchart, vytlačený obrázok z prílohy alebo elektronická verzia obrázka, vytlačené dotazníky z prílohy (pre každého jeden)

Postup

1. Uvedenie do témy (10 minút)

- a. Inštruujte žiakov a žiačky, aby sa rozdelili do dvojíc a ukážte im obrázok uvedený v prílohe (buď vytlačený, alebo elektronicky): *Rozdelte sa do dvojíc. Teraz vám ukážem obrázok. Vo dvojici skúste odpovedať na nasledujúce otázky: Kto by podľa vás mohol vysloviť výrok na obrázku? Na akú situáciu podľa vás výrok reaguje? Odpovede zapíšte do zošita alebo na papier.* Otázky, ktoré ste triede položili, napíšte na tabuľu alebo flipchart.
- b. Žiačky a žiaci samostatne diskutujú a zapisujú odpovede. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- c. Po skončení diskusie vyzvite žiakov a žiačky, aby prečítali alebo uviedli svoje odpovede. Odpovede nie je nutné zapisovať.
- d. Po tom, čo sa nápady vyčerpajú, im prezradte odpoveď: *Výrok, ktorý sme si ukázali, je odpoveď v ankete, v ktorej ženy odpovedali na otázku, čo všetko ich zamestnáva v čase korony.*

2. Práca s dotazníkom (18 minút)

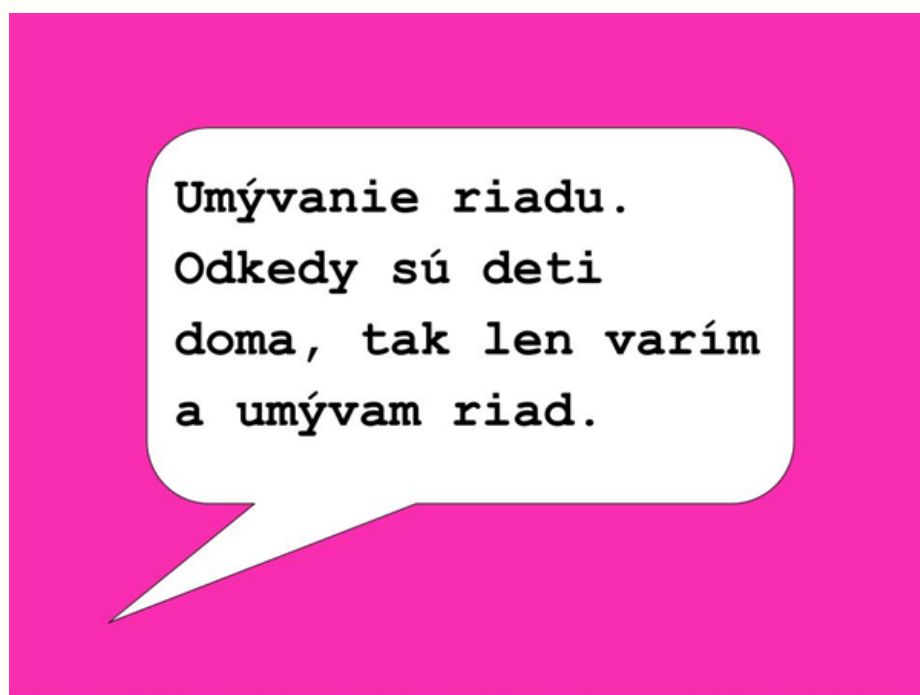
- Rozdajte dotazník uvedený v prílohe.
- Vyzvite žiakov a žiačky, aby vyplnili dotazník: *Všetci ste dostali tabuľku – dotazník so zoznamom domácich prác a činností, ktoré súvisia so starostlivosťou o deti. Najprv vyplňte, kto vo vašej rodine v najväčšej miere vykonáva niektorú z uvedených prác. Môže to byť otec, stará mama, nevlastná mama, brat a podobne. Môžete uviesť aj viac osôb. Pri každej práci alebo činnosti krížikom vyznačte, kto ich vo vašej rodine vykonáva v najväčšej miere.*
- Žiaci a žiačky samostatne vyplňajú dotazník. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- Po vyplnení dotazníkov vyzvite žiactvo: *Teraz sa rozdeľte do skupín po štyroch. V každej skupine si vyhodnotte dotazník. Pri každej práci alebo činnosti postupujte nasledovne: (1) najprv si zapíšete všetky osoby, ktoré danú činnosť vykonávajú, (2) následne spočítajte, koľkokrát ste v skupine pri tejto činnosti označili práve túto osobu, (3) zapíšete, čo ste zistili. . Pri formulovaní záverov si môžete pomôcť týmito otázkami: Vykonávajú všetky práce rovnako všetci členovia a členky domácnosti alebo najmä jeden z nich? Ktoré práce vykonávajú najmä ženy, ktoré muži a ktoré ženy i muži rovnako? Pomocné otázky napíšete na tabuľu alebo flipchart.*
- Žiaci a žiačky samostatne vyhodnocujú výsledky. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- Následne každá skupina odprezentuje závery. Je pravdepodobné, že minimálne väčšina skupín sa zhodne na tom, že väčšinu prác vykonávajú najmä ženy (najčastejšie mamy). Viacero detí môže žiť aj v jednorodičovských rodinách, na ktorých čele sú najčastejšie práve ženy. Aj to prispieva k nerovnomernej rodovej delbe práce súvisiacej so starostlivosťou.

3. Reflexia (17 minút)

- Potom rozdeľte miestnosť na dve polovice: *Miestnosť je rozdelená na dve polovice. Jedna znamená „Áno“ a druhá „Nie“. Položím otázku a vy sa postavíte na tú stranu miestnosti, ktorá vyjadruje vašu odpoveď. Otázka znie: Je spravodlivé, že väčšinu domácich prác a činností, ktoré súvisia so starostlivosťou o deti, vykonávajú ženy?*
- Žiaci a žiačky sa postavia do príslušnej polovice miestnosti.
- Potom zadajte ďalšie inštrukcie: *Žiaci a žiačky, ktoré si myslia, že to nie je spravodlivé, sa rozdelia na skupiny po troch alebo štyroch (ak ich nebude viac ako 6, zostanú ako jedna skupina). Každá skupina bude mať za úlohu napísať dôvody, prečo je toto rozdelenie prác nespravodlivé. Rovnakým systémom sa rozdelia žiaci a žiačky, ktoré si myslia, že to je spravodlivé. Budú mať za úlohu napísať dôvody, prečo je toto rozdelenie prác spravodlivé.*
- Žiaci a žiačky samostatne píšú zoznam dôvodov. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- Nakoniec každá skupina odprezentuje svoje dôvody. Dôvody zapisujte na tabuľu alebo flipchart – na jednu stranu dôvody, prečo je rozdelenie prác nespravodlivé a na druhú, prečo je spravodlivé (v prípade, že také budú).
- Na základe odpovedí urobte zhrnutie. Je možné, že sa viacero žiakov a žiačok zhodne na tom, že rodová delba práce je spravodlivá. Súvisí to s tým, že rodové stereotypy sú v našej spoločnosti stále pevne zakorenené. Skúste so žiačkami a žiakmi viesť diskusiu o tom, ako rodové očakávania a rodové stereotypy negatívne ovplyvňujú ženy aj mužov. Môžete napríklad poukázať na to, že v dôsledku väčšej zodpovednosti za prácu v domácnosti odpracujú ženy platene aj neplatene vyšší počet hodín, čo môže viesť k ich vyčerpaniu. Pokiaľ ženy nemajú platenú prácu a zodpovedajú výlučne za starostlivosť o domácnosť, môžete položiť otázku, či je vhodné, aby bola táto práca neplatená. Zároveň môžete otvoriť diskusiu o problémoch, ktoré z toho môžu vyplynúť – ľuďom pracujúcim v domácnosti nevzniká nárok na dovolenku či na sociálne dávky počas práceneschopnosti a chýbajúci príjem sa neskôr negatívne odrazí na výške ich dôchodku. Rodové stereotypy však ovplyvňujú aj mužov. Mnohí by sa radi viac podieľali na výchove svojich detí, no rodové očakávania spoločnosti ich tlačia k tomu, aby za každú cenu podávali výkon v práci. To môže mať negatívny dosah na ich duševné aj fyzické zdravie. Ďalšie argumenty nájdete v odporúčaných zdrojoch.

Príloha

Obrázok

Zdroj: [Aspekt](#)

Dotazník

Do prvého riadku napíš, kto všetko býva v tvojej domácnosti. Môže to byť otec, stará mama, nevlastná mama, sestra a podobne. Ak ti nestačia stĺpce tabuľky, pokojne si pridaj ďalšie. Potom sprav pri každej činnosti krížik v políčku pod osobou, ktorá v tvojej domácnosti vykonáva túto činnosť najčastejšie.

Kto býva v tvojej domácnosti? Vypíš?				
Kto robí najčastejšie tieto činnosti v tvojej domácnosti? Označ krížikom.				
Príprava a varenie jedla				
Pranie				
Nákup potravín a iných potrieb do domácnosti				
Umývanie riadov/obsluha umývačky riadov				
Upratovanie domácnosti				
Rozpráva sa s tebou a počúva ťa				
Navštevuje s tebou podujatia (napríklad chodí s tebou do kina, do divadla, na športové podujatia)				
Vynucuje dodržiavanie pravidiel				
Pomáha s domácimi úlohami				

Odporúčané zdroje

Neplatená práca. Dostupné na: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=150>

Reprodukcia. Dostupné na: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=167>

Rodová delba práce. Dostupné na: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=40>

Poznáte hodnotu ženského eura? V roku 2021 je to 81,6 centa. Neplatená práca žien v domácnosti situáciu v SR ešte viac zhoršuje. Dostupné na: <https://www.totojrovnost.eu/index.php/2021/10/25/tlacova-sprava-poznate-hodnotu-zenskeho-eura-v-roku-2021-je-to-816-centa-neplatenapraca-zien-v-domacnosti-situaciu-v-sr-este-viac-zhorsuje/>

Cviková, J. Nerodíme sa ako ženy a muži. Dostupné na: [http://www.ruzovyamodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-\(cd-rom\)/jana-cvikova:-nerodime-sa-ako--zeny-a-muzi](http://www.ruzovyamodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/jana-cvikova:-nerodime-sa-ako--zeny-a-muzi)

Druhé pohlavie: Úryvok z knihy Simone de Beauvoir. Dostupné na: <http://www.ruzovyamodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/clanky-a-studie/7-statocnych/simone-de-beauvoir:-druhe-pohlavie>

Judy Syfers. Aj ja chcem mať manželku. Dostupné na: <http://www.ruzovyamodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/clanky-a-studie/7-statocnych/judy-syfers:-aj-ja-chcem-mat-manzelku>

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu výlučne zodpovedá Zájmové združenie žien ASPEKT.